

Н.М. СМІЛЯНЕЦЬ

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ ЛЮДЯМ

Висвітлено життєвий і творчий шлях селекціонера Василя Петровича Гриня, його вклад у розвиток сільськогосподарської науки.

В.П. Гринь

17-річним юнаком прийшов працювати Василь Гринь у Ботанічний сад над Дніпром і пройшов шлях від робітника до провідного наукового співробітника.

Народився Василь Петрович Гринь 15 грудня 1932 р. у с. Вовча Гора Остерського району Чернігівської області (нині с. Поліське Козелецького р-ну) у багатодітній сім'ї [5].

Отримавши початкову освіту (7 класів початкової школи), він продовжив нав-

чання в Остерській сільськогосподарській школі (1948–1949), де отримав спеціальність "садівник-овочівник" [3].

Після закінчення сільськогосподарської школи, у грудні 1949 р., прийшов працювати у Центральний республіканський ботанічний сад Академії наук УРСР (нині — Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України) у відділ квітникарства. З ентузіазмом відновлював зруйновані ділянки та колекції, висаджуючи квіти, закладаючи розсадники, допомагаючи створювати колекції та експозиції. Відслуживши у лавах Радянської Армії (1952–1955 рр., м. Свердловськ), повернувся в Сад. Одночасно навчався у вечірній школі робітничої молоді, у 1958 р. здобув повну середню освіту. Ще в юності, закохавшись у чудовий світ рослин, Василь Петрович прагнув якомога більше дізнатися про рослини. Вирішивши здобути вищу освіту, у 1958 р. вступив до Української сільськогосподарської академії (нині Національний університет біоресурсів і природокористування України) на агрономічний факультет, який закінчив у 1964 р., здобувши спеціальність "вчений агроном". Зацікавленість передовими методами створення нових сортів знайшла відображення у темі дипломної роботи, присвяченої вивченню та використанню кращих колекційних сортів квасолі як вихідного матеріалу для селекції, яку він захистив на кафедрі насінництва та селекції [3].

Навчаючись заочно, продовжував працювати: з 1961 р. — у відділі акліматизації

культурних рослин, де він обіймав посаду інженера, з 1966 р. — молодшого наукового співробітника, з 1967 р. — наукового співробітника; з 1969 р. — у відділі нових культур, де пропрацював майже 25 років. За його участю створено експозиційні ділянки "Крим", "Карпати", а під його безпосереднім керівництвом — експозиційно-колекційну ділянку "Овочеві рослини".

Навчаючись в академії, В.П. Гринь зацікавився питаннями селекції овочевих культур і цей напрям став провідним у його науковій роботі. Сорт петрушки Урожайна (автори В.П. Гринь, І.О. Дрига), районований для Степу, Лісостепу і Полісся ще півстоліття тому, у 1959 р., і сьогодні користується великою популярністю серед городників.

У 1977 р. В.П. Гринь отримав ступінь кандидата сільськогосподарських наук, захистивши у Ленінградському сільськогосподарському інституті дисертаційну роботу на тему "Биологические особенности и агротехника кольраби, брокколи и огуречной травы в условиях Лесостепи и Полесья Украины", присвячену вивченню цих малопоширених рослин та впровадженню їх у сільське господарство, консервну промисловість, городництво. З 1978 р. Василь Петрович працював на посаді старшого наукового співробітника, а з 1986 — провідного наукового співробітника відділу нових культур Ботанічного саду.

Його сорт капусти броколі Вітамінна, районований у 1983 р. в усіх зонах України, став першим районованим сортом і поклав початок широкому вирощуванню маловідомої тоді в Україні капусти броколі. У 1984 р. сорт Вітамінна експонувався на міжнародній виставці у Німеччині.

Зацікавившись новими методами селекції овочевих рослин, Василь Петрович досліджував реакцію генетичного апарату рослин на дію опромінення, вплив різних доз опромінення на насіння та вегетативні органи. Результатом цієї роботи стало створення методом фізичного мутагенезу з

У відділі нових культур

наступним добором сорту топінамбура Дієтичний (автори В.П. Гринь, О.О. Абрамов), який районовано з 1990 р. в Україні та Росії. Цей сорт вирізняється невибагливістю до ґрунтів, стійкістю до несправжньої борошнистої роси, морозостійкістю. Бульби сорту Дієтичний мають кулясту або видовжено-еліптичну форму, вирівняну поверхню, порівняно високий вміст інуліну, що дало змогу використовувати його для дієтичного, профілактичного та лікувального харчування, а також у переробній промисловості для виробництва інуліну.

У 1991 р. районовано два сорти малопоширених овочевих культур: мангольд (листяний буряк) сорт Зимній (автор В.П. Гринь, О.В. Правда), що був новою салатно-шпинатною рослиною для України, та салат ромен сорт Совський (автори В.П. Гринь, Н.М. Смілянець) — перший і єдиний на сьогодні сорт салату з різноманітності ромен.

Селера листовка сорт Красилівська (автори В.П. Гринь, В.Ю. Бабіченко), районована в 1993 р., була першим листовим сортом селери вітчизняної селекції, а сорт цибулі слизун Лілейна його селекції, районований у 1995 р., був першим і тривалий час залишався єдиним сортом багаторічної цибулі слизун у Каталозі районованих сортів України [2].

Для того щоб рекомендувати сорти зазначених культур до широкого використання, необхідно було провести велику

На ділянці овочевих рослин. 1990 р.

роботу з розробки агротехніки вирощування, державних стандартів, рецептур приготування страв тощо. Василь Петрович, окрім наукової та селекційної роботи, закладав експериментальні промислові ділянки у господарствах у всіх областях України, а також у Білорусії, Азербайджані, Комі АССР, Хабаровському краї, вивчав та розробляв агротехнічні прийоми з вирощування нових культур [3]. Разом з технологами і дієтологами Українського науково-дослідного інституту торгівлі і громадського харчування розробляв і випробовував у закладах громадського харчування рецептури приготування страв [1]. Отримавши високі оцінки дегустаційних комісій, він розробив республіканські стандарти: "Капуста брокколи свежая РСТ УССР 1483-78-80-С-42", "Мангольд (листовая свекла) свежий РСТ УССР 1969-79-К-80", "Топинамбур (земляная груша) свежий РСТ УССР 1995-89-С-43", "Салат ромэн свежий РСТ УССР 1936-84". Для успішного промислового вирощування нових сортів необхідна була достатня кількість насіння та посадкового матеріалу, тому В.П. Гринь організував вирощування елітного і суперелітного насіння у

багатьох насінневих господарствах системи "Укрнасінеовоч".

Василь Петрович Гринь є автором понад 90 наукових праць, серед яких 3 монографії, 5 брошур, 14 рекомендацій з вирощування малопоширених овочевих рослин, 4 республіканські стандарти, 5 авторських свідоцтв. Крім того, він опублікував багато статей у журналах "Овочівництво і баштанництво", "Дім, сад, город", "Агропром України", "Хлібороб України", "Вісник аграрної науки" та ін.

Найвагомішими науковими публікаціями є: монографії "Ценные малораспространенные овощные культуры" (К.: Урожай, 1978. — 86 с.); "Зелені і багаторічні овочеві культури" (К.: Знання, 1991. — 48 с.), "Редкостные овощные и пряные культуры" (К.: Урожай, 1991. — 152 с.); розділ "Изучение интродуцированных на Украине малораспространенных овощных растений" книги "Прикладная ботаника и интродукция растений" (М.: Наука, 1973); "Малораспространенные овощные растения" — книги "Советы по ведению приусадебного хозяйства" (К.: Урожай, 1985), а також рекомендації: "Перспективы культуры кольраби в УССР"

(К.: Наук. думка, 1965); "Физалис — новая овощная культура для Украины" (К.: Наук. думка, 1966); "Мангольд — листовий буряк. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1980); "Топінамбур — земляна груша. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1980); "Капуста броколі. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1983); "Капуста брюссельська. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1983); "Селера запашна. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1983); "Фенхель овочевий. Рекомендації Мінсільгосп УРСР" (К.: Реклама, 1983.); "Технология выращивания брокколи, мангольда, салата ромэн" (К.: Наук. думка, 1988).

Можна лише дивуватися енергійності, працелюбності, цілеспрямованості цієї життєрадісної людини. Так, у 1983 р. його сорти були відзначені срібною медаллю ВДНГ СРСР, а у 1989 — Дипломом I ступеня ВДНГ УРСР. В.П. Гринь нагороджений нагрудним знаком "Винахідник СРСР", "Відмінник винахідництва і раціоналізації" та медалями "Ветеран праці", "1500-річчя м. Києва", званням "Ударник 10-й п'ятилетки".

Василь Петрович виявляв доброту, людяність, чуйність не тільки до рідних, близьких та колег, а і до зовсім незнайомих йому людей. Якось, перебуваючи у відрядженні до Білорусії, де він виконував господарську тему із закладання овочевого комплексу для харчування працівників великого текстильного комбінату, він дізнався, що син однієї працівниці часто хворіє, і розповів, якими рослинами потрібно його лікувати. Мати не знайшла потрібних рослин і розповіла про це Василю Петровичу. У наступний свій приїзд він передав необхідні рослини і методики їх застосування цій майже незнайомій жінці. А з якою любов'ю він, разом з дружиною Марією Олексіївною, виховував своїх дітей — Андрія та Світлану, як віддано піклувався про онуків — Сашка та Максимка.

Наповнене великою кількістю справ, задумів і планів його життя обірвалось у 60 років, 21 січня 1993 року. Поховали Василя Петровича Гриня на Лісовому кладовищі у Києві.

Відзначаючи великий вклад В.П. Гриня у селекцію овочевих культур, у 1994 р. його помертло нагороджено премією ім. В.Я. Юр'єва Національної академії наук України [4].

У серцях усіх, хто його знав, він залишився простою і світлою постаттю, яка присвятила себе людям.

1. Гринь В.П., Кузнєцова С.В. Редкостные овощные и пряные культуры. — К.: Урожай, 1991. — 152 с.

2. Каталог завершених наукових розробок відділу нових культур / Д.Б. Рахметов, О.А. Корабльова, Н.О. Стаднічук та ін. — К.: Нора-Друк, 2003. — С. 45–48.

3. Особова справа В.П. Гриня. — Архів НБС ім. М.М. Гришка НАН України. — 55 с.

4. Смілянєць Н.М. Гринь Василь Петрович // Енциклопедія сучасної України. — К.: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Т. 6. — С. 464.

5. Чуєвікіна Н.В. Вони будували сад. Рукопис. — Бібліотека НБС НАНУ 2009.

Рекомендував до друку Д.Б. Рахметов

Н.Н. Смілянєць

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, г. Киев

ЖИЗНЬ, ПОСВЯЩЕННАЯ ЛЮДЯМ

Освещен жизненный и творческий путь селекционера Василия Петровича Гриня, его вклад в развитие сельскохозяйственной науки.

N.M. Smilyanets

M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

LIFE DEVOTED TO PEOPLE

The article illustrates stages of life and scientific achievements of a breeder Vasily Petrovich Grin, his contribution to agricultural science.